

Kalendarium

KRONIKA STOSUNKÓW REPUBLIKI FEDERALNEJ NIEMIEC Z EUROPEJSKIMI KRAJAMI SOCJALISTYCZNYMI

maj-lipiec 1987

Maj

4 V — Radziecki wicepremier i minister rolnictwa Wsiewołod S. Murachowski oraz zachodnioniemiecki minister rolnictwa Ignaz Kiechle (CSU) podpisali w Bonn porozumienie w zakresie badań i techniki rolniczej. Umowa przewiduje wymianę wyników badań, materiału biologicznego oraz wspólne przedsięwzięcia naukowe. Radziecki gość spotkał się z kanclerzem Helmutem Kohlem i ministrem spraw zagranicznych Hansem-Dietrichem Genscherem. Strona zachodnioniemiecka ponowiła zaproszenie dla Michaiła Gorbaczowa i Nikołaja Ryzkowa do złożenia wizyty w RFN. Murachowski oświadczył dziennikarzom, że m. in. dzięki zawartemu porozumieniu ZSRR dążyć będzie do niezależnienia się od importu zboża z Zachodu poprzez intensyfikację własnej produkcji rolnej w najbliższym okresie.

4 V — Przewodniczący FDP Martin Bangemann zapowiedział pełne poparcie swej partii dla stanowiska H.-D. Genschera odnośnie do radzieckich propozycji rozbrojeniowych.

4 V — Sekretarz generalny CDU Heiner Geissler stwierdził, że redukcja rakiet krótszego zasięgu stacjonujących w Europie jest uzależniona od wyeliminowania broni chemicznej oraz od likwidacji przewagi ZSRR w dziedzinie broni konwencjonalnej.

4 V — W „Trybunie Ludu” ukazał się komentarz do przebiegu wizyty papieża Jana Pawła II w RFN, zatytułowany *Nietakt czy szowinizm?* Cytując fragmenty publikacji „Sterna” i „Spiegla” autor, Włodzimierz Łoziński stwierdza m. in.: „Nie ulega wątpliwości polityczna wymowa tych opinii. — Papież atakowany jest jako Polak i jego polskiemu pochodzeniu przypisuje się wiele negatywnie ocenianych cech charakteru.

działań, zachowań. Najogólniej jego polskość staje się mottem i przesłanką krytyk”.

5 V — Rzecznik prasowy radzieckiego MSZ Giennadij Gierasimow podczas spotkania z dziennikarzami w Moskwie poddał ostrej krytyce przemówienia wygłoszone przez kanclerza H. Kohla i burmistrza Berlina Zachodniego Eberharda Diepgena podczas uroczystości 750-lecia tego miasta. Gierasimow podkreślił, że wystąpienia obydwu polityków zawierały stwierdzenia o jednolitym Berlinie i jego przynależności do RFN, a także „brutalne napaści na NRD i inne kraje socjalistyczne”.

5 V — Po zakończeniu posiedzenia frakcji parlamentarnej CDU/CSU kanclerz Kohl powiedział dziennikarzom, że w stosunkach ze Związkiem Radzieckim rząd federalny dąży do osiągnięcia poprawy we wszystkich dziedzinach. „Jądro sprawy sprowadza się jednak do naszych wysiłków rozbrojeniowych”, dodał szef rządu zachodnioniemieckiego.

6 V — Pierwszy zastępca radzieckiego ministra spraw zagranicznych Jurij Woroncowa został przyjęty przez ministra H.-D. Genschera i przedłożył mu dodatkowe wyjaśnienia związane z rozbrojeniowymi propozycjami ZSRR. Po półtoragodzinnej rozmowie Genscher ograniczył się do oświadczenia, że rząd zachodnioniemiecki „uważnie studiuje” radziecki plan, dodając przy okazji, że obie strony „zainteresowane są poprawą stosunków”.

6 V — „Szczytem rakietowym” nazwano spotkanie liderów partii koalicji rządowej zwołane w celu ustalenia stanowiska RFN wobec propozycji rozbrojeniowych Michaiła Gorbaczowa. Gremium zatwierdziło główne punkty exposé rządowego w tej sprawie, które kanclerz ma wygłosić następnego dnia w

Przegląd Zachodni, nr 5-6, 1987

Instytut Zachodni

Bundestagu. W rozmowie z dziennikarzami Kohl uznał możliwość „znacznego zbliżenia się do opcji zerowej” za sukces swej własnej polityki, której dopomogła sytuacja stworzona przez tzw. podwójną decyzję NATO. Agencje donoszą o nasilających się rozbieżnościach w łonie koalicji w kwestii stosunku Bonn wobec propozycji radzieckich.

7 V — Kanclerz H. Kohl wygłosił w *Bundestagu* *exposé* rządowe poświęcone problematyce rozbrojeniowej. Kanclerz uzależnił decyzję RFN odnośnie do propozycji radzieckich od przedłożenia tekstu proponowanego porozumienia, gdyż nie można — według Kohla — w tak zasadniczych sprawach polegać wyłącznie na ustnych deklaracjach. Zdaniem Bonn możliwe jest zawarcie amerykańsko-radzieckiego układu przewidującego globalne rozwiązanie zerowe dla rakiet średniego zasięgu jeszcze w tym roku. Opcja zerowa ograniczona do Europy skomplikowałaby zawarcie układu w skali światowej. Kanclerz mówił też o zagrożeniu ze strony rakiet krótszego zasięgu oraz broni chemicznej i konwencjonalnej. W sprawie bezpośrednich stosunków z ZSRR Kohl wypowiedział się w optymistycznym tonie, stwierdzając, że linia polityczna Michaiła Gorbaczowa jest w Niemczech Zachodnich obserwowana „z zainteresowaniem i sympatią”. Także stosunki z sojusznikami Związku Radzieckiego znajdują się — według kanclerza — na dobrej drodze, czego dowodem może być oczekiwana wizyta Todorę Żiwkowa. Stanowisko rządu ostro zaatakował przewodniczący frakcji SPD Hans-Jochen Vogel, zarzucając Kohlowi umniejszanie międzynarodowej wiarygodności RFN i stwarzanie wrażenia, że Bonn jest przeciwne rozbrojeniu. Parlament przegłosował wniosek obozu rządowego witający „z zadowoleniem” *exposé* i udzielający mu poparcia.

8 V — Szef radzieckiej agencji APN Walentin Falin oświadczył w wywiadzie udzielonym przedstawicielowi DPA, że oświadczenie rządu zachodnioniemieckiego nie odpowiada oczekiwaniom ZSRR: „Spodziewaliśmy się, że Republika Federalna poprze koncepcję usunięcia z Europy rakiet średniego zasięgu oraz rakiet operacyjno-taktycznych wyposażonych w głowice atomowe, by w ten sposób wzmocnić wspólne bezpieczeństwo”.

Konwencjonalną przewagę Układu Warszawskiego, o której mówił Kohl, określił Falin jako „sztucznie skonstruowaną”.

9-10 V — W Kilonii obradowało V Forum Polska-RFN. W centrum uwagi

oprócz problematyki bilateralnej znalazły się także sprawy bezpieczeństwa w Europie, czego przejawem były zagajające referaty Ryszarda Wojny i Volkera Rühle. Zebrani — ok. 70 reprezentantów życia politycznego, gospodarczego, świata kultury, nauki i prasy — otrzymali listy powitalne od Richarda von Weizsäckera i Wojciecha Jaruzelskiego. Uczestnicy Forum wysunęli projekt zorganizowania spotkania ekspertów z Polski i RFN dla przeanalizowania inicjatywy rozbrojeniowej generała Jaruzelskiego. Podczas końcowego posiedzenia tego gremium zaapelowano do Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej o podjęcie „niekonwencjonalnych środków” w poszukiwaniu dróg wyjścia z trudnej sytuacji finansowej Polski. Wezwano także do nawiązania stosunków między EWG a RWPG. Sformułowano zalecenia w kwestii współpracy między rządami i organizacjami społecznymi. Forum zaproponowało przedłużenie prac komisji podręcznikowej i wystąpiło z inicjatywą opracowania projektu wspólnej odbudowy centrum Elbląga zniszczonego w okresie ostatniej wojny. Ustalono, że następne spotkanie zostanie zwołane w 1989 r. do Poznania.

10 V — Podczas obrad Zgromadzenia Federalnego Związku Wypędzonych Herbert Czaja (CDU) skrytykował H.-D. Genschera za rzekomy brak zdecydowania w kwestii „Niemców będących pod obcym panowaniem” tj. w Polsce.

11 V — Zachodnioniemiecki dziennik „Bild Zeitung” zamieścił artykuł sugerujący — powołując się na słowa jednego z ministrów federalnych — że w najbliższym czasie możliwe jest przedłożenie przez Michaiła Gorbaczowa warunków, które mogłyby umożliwić w dalekiej przyszłości zjednoczenie Niemiec za cenę ich neutralizacji. Gazeta dodaje, że dla rządu Kohla oferta taka stanowiłaby duży wstrząs, gdyż strona zachodnioniemiecka nie jest przygotowana do podjęcia ewentualnej radzieckiej oferty zjednoczeniowej.

11 V — Tygodnik „Der Spiegel” w artykule *Drogi kamień probierczy* pisze o polskich żądaniach w sprawie odszkodowań, które — według strony polskiej — nie są reparacjami — z których Warszawa zrezygnowała — lecz cywilno-prawnymi roszczeniami obywateli PRL. Publikacja „Spiegla” wywołała zainteresowanie dziennikarzy podczas konferencji prasowej w bońskim MSZ. Poinformowano tam, że jakkolwiek Polska „nie ma tytułu prawnego, by ubiegać się o odszkodowania”, to rząd federalny „świa-

dom istnienia moralnego i etycznego aspektu zagadnienia zlecił ekspertom ponowne przeanalizowanie tej kwestii".

12 V — Przy okazji krótkiej wizyty prezydenta USA Ronalda Reagana w Berlinie Zachodnim występujący tam z okolicznościowym przemówieniem Helmut Kohl powiedział: „Boli nas to, że berlińczycy muszą obchodzić uroczystość 750-lecia swego miasta oddzielnie”. Zachodniemiecki kanclerz, podobnie jak amerykański prezydent, poddał krytyce istnienie muru berlińskiego, stwierdzając: „Jesteśmy za konstruktywnym rozwojem stosunków między obydwoma państwami niemieckimi. Chcemy złagodzić następstwa podziału dla ludzi w Niemczech, także w Berlinie”.

12 V — Ekspert rozbrojeniowy frakcji SPD w Bundestagu Egon Bahr w wypowiedzi dla „Życia Warszawy” stwierdził, że plan rozbrojeniowy wysunięty 8 maja przez Wojciecha Jaruzelskiego stanowi „odповідź na troski, jakie obecnie mamy w Republice Federalnej”. Oświadczenie prezydium SPD zawiera apel do rządu Kohla o „konstruktywne zbadanie” polskiego planu.

12-13 V — Z wizytą w RFN przebywał czechosłowacki minister spraw zagranicznych Bohuslav Chnioupek. Gość konferował z ministrem Genscherem, głównie na tematy z zakresu stosunków bilateralnych. W drugim dniu pobytu w Bonn Chnioupek spotkał się z kanclerzem Kohlem i prezydentem Weizsäckerem. Jak poinformowano, w centrum tych rozmów znalazły się aktualne problemy międzynarodowe, przede wszystkim z dziedziny rozbrojenia. Podczas kolacji wydanej przez Genschera na zakończenie wizyty czechosłowacki minister powiedział, że „świętym obowiązkiem” obydwu krajów jest współpraca mająca na celu doprowadzić do sytuacji, w której „wszyscy mogliby żyć bez obawy o to, co przyniesie dzień następny”.

13 V — Były minister gospodarki hr. Otto Lamsdorff potwierdził na łamach „Bild Zeitung” pogłoski o spodziewanej inicjatywie ZSRR w sprawie zjednoczenia Niemiec.

14 V — Rzecznik radzieckiego MSZ G. Gierasimow uchylił się od szerszego komentarza na temat rzekomej „inicjatywy zjednoczeniowej” stwierdzając jednocześnie, że po wojnie „powstały NRD i RFN, które poszły różnymi drogami”.

14 V — Przedstawiciel MSZ w stolicy NRD nazwał pogłoski o przygotowywanej jakoby przez Michaiła Gorbaczowa

inicjatywie w kwestii niemieckiej „czystym wymysłem”.

15 V — Na zamku myśliwskim Hubertusstock nad jeziorem Werbellin sekretarz generalny KC SED Erich Honecker przyjął przewodniczącego frakcji SPD w Bundestagu Hansa-Jochena Vogla. Tematem rozmowy podczas piątego już spotkania między tymi politykami był aktualny stan stosunków między NRD i RFN. Obydwaj rozmówcy skonstatawali, że w ostatnim czasie korzystnie rozwiązano wiele problemów z tej dziedziny. We wspólnym komunikacie podniesiono m. in. sprawę powołania mieszanej komisji ds. rozwoju współpracy gospodarczej, technicznej i handlowej oraz zawarcia umów o współpracy naukowej, ochronie środowiska oraz zabezpieczeniu przed promieniowaniem.

15 V — W niespodziewanie ogłoszonym w Bonn przez rzecznika rządu federalnego komunikacie stwierdzono, że kanclerz Kohl negatywnie ustosunkował się do projektu M. Gorbaczowa w sprawie likwidacji rakiet średniego zasięgu w Europie. Zdaniem Kohla realizacja radzieckiego planu postawiłaby RFN w niekorzystnej sytuacji. Oświadczenie kanclerza zawiera m. in. uwagę: „Trzeba objąć rokowaniami także broń o zasięgu od zera do 1000 kilometrów mając na celu skuteczne rozwiązanie, zwiększające bezpieczeństwo wszystkich uczestników porozumienia, przede wszystkim zaś Niemców”. Kohl stwierdza dalej, że decyzje w tej sprawie nie mogą być podejmowane pod presją czasu.

16 V — Radziecki ambasador w Bonn Julij Kwieński w wywiadzie dla „Abend-Zeitung” określił dyskusję wokół ewentualnego zjednoczenia Niemiec jako „balon próbny, który nie wystarował w Moskwie”.

17 V — Na federalnym zgromadzeniu ziomkostwa Górnoślązaków w Königs-hinter Herbert Czaja zakwestionował prawo Polski do domagania się roszczeń dla ofiar hitleryzmu stwierdzając, że „nie istnieją Polacy prześladowani i deportowani przez RFN. Bonn musi to jasno powiedzieć Warszawie”.

19 V — Przebywający w Warszawie przedstawiciele koncernu Friedrich Krupp GmbH, przewodniczący Rady Nadzorczej Berthold Beitz i przewodniczący zarządu Wilhelm Scheider zostali przyjęci przez Wojciecha Jaruzelskiego i Zbigniewa Messnera. Omawiano perspektywy rozwoju polsko-zachodniemieckiej współpracy technicznej zwracając uwagę na duże możliwości wykorzy-

stania we wspólnych przedsięwzięciach rozwiązań technicznych koncernu i potencjału produkcyjnego oraz handlowego polskiego przemysłu hutniczego, metalowego i elektronicznego. W rozmowach uczestniczył wicepremier Zbigniew Szałajda.

19 V — Deputowany Bernhard Friedmann (CDU) udostępnił dziennikarzom swoje opracowanie, sporządzone na życzenie przewodniczącego frakcji CDU/CSU Alfreda Dreggera. Zasadniczą myślą elaboratu Friedmanna jest koncepcja powiązania kwestii rozbrojeniowej ze sprawą zjednoczenia Niemiec. Bońskie MSZ wyraziło swe „najwyższe zdumienie i zdziwienie” w związku z tą propozycją.

20 V — Podczas składania listów uwierzytelniających przez nowego zachodnioniemieckiego ambasadora w Moskwie Andreasa Meyer-Landruta, przewodniczący Rady Najwyższej ZSRR Andriej Gromyko dał wyraz nadziejom, że Republika Federalna „dojdzie w końcu do trzeźwego wniosku, iż propozycje sekretarza generalnego Gorbaczowa są dobrą i budzącą zaufanie podstawą do zawarcia porozumienia rozbrojeniowego”. Akredytowani w Moskwie korespondenci podkreślają, że rutynowa zazwyczaj ceremonia złożenia listów uwierzytelniających w tym przypadku została wyekspozowana w radzieckiej prasie w niezwykle sposób, co było dla Bonn pewnym zaskoczeniem, a dłuższe i zaimprowizowane wystąpienie Gromyki odbiegało od protokołu, który takich przemówień nie przewiduje.

20 V — Podczas zamkniętego posiedzenia komisji spraw zagranicznych Bundestagu sekretarz generalny CDU Heiner Geissler wypowiedział się przeciwko propozycji włączenia kwestii zjednoczeniowej do rokowań rozbrojeniowych. Przedstawiciele FDP zgodnie określali taki projekt jako nierealny i szkodzący rokowaniom ze Związkiem Radzieckim. Sekretarz stanu w MSZ Helmut Schäfer nazwał inkryminowany plan „wręcz niebezpiecznym”.

21 V — Na konferencji prasowej w Moskwie przedstawiciel radzieckiego MSZ Jurij Griemieckich kategorycznie odrzucił jakiegokolwiek sugestie, jakoby ZSRR zamierzał przedstawić propozycje połączenia RFN i NRD.

21 V — Telewizja zachodnioniemiecka ZDF nadała półtoragodzinną dyskusję z udziałem prezydenta Weizsäckera i grupy młodzieży polskiej i zachodnioniemieckiej. Było to pierwsze tego typu spotkanie prezydenta RFN z młodzieżą państwa socjalistycznego. W trakcie pro-

gramu Weizsäcker powiedział m. in.: „Republika Federalna zawiera układy i dotrzymuje ich bez względu na to, jaka partia znajduje się u władzy. Republika Federalna w układzie warszawskim z 1970 r. podjęła zobowiązania na dziś i na jutro”. Prezydent wyraził przy tym pogląd, że nie należy przydawać większego znaczenia przejawom działalności rewizjonistycznej.

21 V — Podczas spotkania z dziennikarzami posłowie do Bundestagu z ramienia Zielonych Helmut Lippelt, Alfred Mechttersheimer i Otto Schily stwierdzili, że zgłoszona przez Wojciecha Jaruzelskiego inicjatywa rozbrojeniowa „zasługuje jak najbardziej na uznanie, jako konstruktywny wkład do aktualnych dyskusji rozbrojeniowo-politycznych. Uważamy za konieczne silniejsze niż dotąd wyekspozowanie polskich koncepcji w RFN”. Przedstawiciele Zielonych skorzystali z okazji, by zganić rząd federalny za dotychczasowe milczenie w sprawie planu Jaruzelskiego.

24 V — Przebywający w Polsce członek prezydium SPD Egon Bahr został przyjęty przez Wojciecha Jaruzelskiego. Rozmowa, która — według PAP — miała „rzeczowy, konstruktywny charakter”, dotyczyła przede wszystkim polskiej propozycji rozbrojeniowej.

25 V — Według hamburskiego tygodnika „Der Spiegel” zastępca szefa sztabu sił zbrojnych NRD gen. Gerhard Kunze zaproponował przedstawicielom Bundeswehry „wymianę oficerów z uczelni wojskowych” oraz kontakty „między pułkami i batalionami”.

25 V — W Hamburgu zainaugurowano uroczystości obchodów Dni Leningradu. Impreza taka po raz pierwszy odbyła się w 1979 r.

25 V — Członkowie zachodnioniemieckiej parlamentarnej grupy roboczej ds. „polityki niemieckiej” i Berlina rozpoczęli czterodniową wizytę w NRD.

25-26 V — W Warszawie odbyła się VII sesja Rządowej Komisji Mieszanej ds. Rozwoju Współpracy Gospodarczej, Przemysłowej i Technicznej PRL i RFN. Obradom przewodniczyli federalny minister gospodarki Martin Bangemann i wicepremier Zbigniew Szałajda. Dokonano oceny wzajemnych stosunków gospodarczych, handlowych i finansowych oraz możliwości ich rozwoju stwierdzając, że konieczne jest zwiększenie wymiany towarowej oraz zmiana jej struktury. Podpisano nową polsko-zachodnioniemiecką umowę gospodarczą. Po zakończeniu obrad M. Bangemann powiedział:

„Zasugerowałem, aby polskie zobowiązania wobec państw zachodnich ponownie restrukturyzować i to przy zastosowaniu aktualnych, niższych, rynkowych stop oprocentowania. Rząd federalny podejmie działania w tym względzie w Klubie Paryskim. RFN gotowa jest także organizować seminaria poświęcone zarządzaniu dla polskich uczestników”.

Poinformowano, że pierwsze tego typu seminarium odbędzie się we wrześniu na terenie Polski.

26 V — Przy okazji obrad Komisji Mieszanej Zbigniew Szalajda spotkał się z grupą przemysłowców z RFN. Wicepremier przedstawił koncepcje polskiej reformy gospodarczej, zwrócił uwagę na konieczność przyspieszenia kooperacji przemysłowej i wskazał na konkretne dziedziny, w których współpraca z firmami zachodnioniemieckimi byłaby najkorzystniejsza. Strona zachodnioniemiecka wyraziła zainteresowanie tworzeniem w Polsce spółek na zasadzie *joint ventures*. W spotkaniu uczestniczyli dyrektor generalny w federalnym ministerstwie gospodarki RFN Lorenz Schomerns.

26 V — Martin Bangemann został przyjęty przez Wojciecha Jaruzelskiego. W centrum rozmowy znalazła się problematyka rozbrojeniowa i stosunki bilateralne PRL i RFN ze szczególnym uwzględnieniem współpracy gospodarczej jako podstawowego elementu tych stosunków. Bangemann spotkał się ponadto ze Zbigniewem Messnerem, z którym omawiał wzajemne stosunki finansowe i gospodarcze oraz problemy współpracy Polski z EWG. Zachodnioniemiecki gość konferował również z ministrem spraw zagranicznych Marianem Orzechowskim.

26-27 V — W Mragowie odbyło się kolejne posiedzenie grupy roboczej PZPR i SPD pod kierunkiem wiceprzewodniczącego klubu poselskiego PZPR Ryszarda Wojny oraz wiceprzewodniczącego frakcji parlamentarnej SPD Horsta Ehmke. Z inicjatywy obu partii postanowiono powołać Europejską Radę Budowy Zaufania, której zadaniem byłoby prowadzenie regularnej wymiany poglądów na temat aktualnych problemów bezpieczeństwa w Europie. Wysunięto sugestię, by pierwsze posiedzenie Rady odbyło się w Helsinkach, z uwagi na symboliczne znaczenie tego miasta.

27 V — W dzienniku „Die Welt” opublikowano tekst wywiadu, jakiego udzielił wysłannikowi pisma Todor Żiwkow z okazji swej zbliżającej się wizyty w RFN. Bułgarski przywódca powiedział m. in.:

„Historia pokazuje, że mój naród, Bułgarzy, związani są w sposób szczególny z dwoma narodami: rosyjskim i niemieckim. (...) Żyjemy bardzo przyjacielskie uczucia do narodu niemieckiego. Niech mi Pan jednocześnie pozwoli przypomnieć gorzką prawdę: nasze państwa były w obu wojnach światowych sprzymierzeńcami, razem 'zwyciężaliśmy' i później musieliśmy razem ciężko za to zapłacić”.

28 V — Pilotowany przez 19-letniego obywatela RFN Mathiasa Rusta samolot sportowy, będący własnością jednego z aeroklubów w Hamburgu, naruszywszy radziecką przestrzeń powietrzną wylądował na Placu Czerwonym w Moskwie. Pilot został zatrzymany.

28 V — Przebywający w Berlinie przewodniczący zachodnioniemieckiej centrali związkowej DGB Ernst Breit spotkał się ze stojącym na czele związków zawodowych NRD Harry Tischem. W podpisanym porozumieniu uzgodniono m. in. wymianę zaproszeń do związkowych ośrodków wypoczynkowych oraz wymianę delegacji.

29 V — Na łamach tygodnika „Die Zeit” Theo Sommer ogłosił artykuł omawiający nową falę dyskusji zjednoczeniowych w Republice Federalnej, w którym nazywa tzw. dokument Friedmanna (zob. 19 maja) „zwykłą niemiecką fantasmagorią, niemiecką orgią przywidzeń”.

31 V — W wypowiedzi dla rozgłośni „Deutschlandfunk” Franz Josef Strauss ponownie opowiedział się przeciwko jakimkolwiek ustępstwom wobec ZSRR. Dopiero wówczas, kiedy Związek Radziecki udowodni, że zarzucił idee rewolucji światowej i zrezygnuje z dążenia do osiągnięcia przewagi strategicznej, „sprawa zbrojeń lub rozbrojenia będzie mogła być załatwiona w relatywnie krótkim czasie”, stwierdził przewodniczący CSU.

31 V — Egon Bahr (SPD) po powrocie z Moskwy powiedział we Frankfurcie n. Menem reporterom telewizji zachodnioniemieckiej, iż ludzie z którymi rozmawiał w Moskwie na temat sprawy M. Rusta wychodzą z założenia, że młody pilot wkrótce powróci do ojczyzny. Zdaniem Bahra cała ta sprawa nie wywrze żadnego wpływu na stan stosunków między ZSRR a RFN.

Czerwiec

1 VI — W Bonn partie koalicji rządowej podjęły uchwałę pt. „Więcej stabilności z mniejszą ilością broni w Europie”. Tym samym po wielotygodniowych utarczkach uzgodniono wspól-

ne stanowisko w odniesieniu do radzieckiej propozycji tzw. podwójnego rozwiązania zerowego, które kanclerz Kohl przedstawić ma w trzy dni później na forum *Bundestagu*. W uchwale tej rząd boński rezygnuje ze sprzeciwu wobec opcji zerowej z zastrzeżeniem, że redukcje nie obejmą 72 *Pershingów* 1A będących na wyposażeniu *Bundeswehry*.

1 VI — Radziecka agencja TASS zareagowała krytycznie na powyższą decyzję bońskiego rządu, stwierdzając że „RFN zamierza trwać przy strategii atomowego odstraszenia”. Agencja odrzuciła także jako nieuzasadnione zarzuty o przewadze Układu Warszawskiego w zakresie broni konwencjonalnej.

1 VI — Przedstawiciele ambasady RFN w Moskwie odwiedzili w więzieniu Lefortowo przetrzymywanego tam M. Rusta oraz omawiali prawną stronę zagadnienia z prowadzącym tę sprawę radzieckim oficerem śledczym.

1 VI — Rzecznik zachodnioniemieckiego MSZ stwierdził, że rząd federalny wyraża dezaprobatę wobec czynu Rusta: „Ta lekkomyślna akcja mogła mieć poważne konsekwencje zarówno dla pilota, jak i dla wydarzeń politycznych”. Bonn żywi przy tym nadzieję, iż władze radzieckie łagodnie potraktują sprawcę incydentu.

1 VI — Akredytowani w Bonn korespondenci prasy i agencji donoszą, że Rust stał się szczególnego rodzaju „bohaterem narodowym” w RFN, zwłaszcza w środowiskach młodzieży.

2 VI — Na konferencji prasowej w Bonn zaprezentowano pierwszy numer dwumiesięcznika „Dialog”, wydawanego przez Wspólnotę Roboczą — Niemiec-Polskie Porozumienie, jednoczącą 13 towarzystw niemiecko-polskich. Zamierzeniem autorów jest stworzenie forum dyskusyjnego dla Polaków i Niemców z RFN oraz zlikwidowanie deficytu informacji o Polsce. Periodyk ukazywać się będzie w nakładzie 20 tys. egz. (cena 4 DM), redaktorem naczelnym jest Günter Filter, a w skład redakcji wszedł m. in. Adam Krzemiński z warszawskiej „Polityki”.

2 VI — Przedstawiciele ambasady polskiej odznaczili w Kolonii Komandorią Orderu Zasługi PRL znanego działacza gospodarczego, przewodniczącego rady nadzorczej *Mitteleuropäische Handelsbank* Heinza Sippla.

2 VI — Czołowe agencje zachodnie przytaczają wypowiedź Walentina Falina dla

zachodnioniemieckiej telewizji w sprawie incydentu z M. Rustem. Według szefa APN — „sprawy są o wiele poważniejsze, niż się na początku wydawało. Kulisy tego lotu są o wiele bardziej niejasne, niż można sobie było wyobrazić”.

2-5 VI — W Bonn przebywał z oficjalną wizytą bułgarski przywódca Todor Żiwkow (poprzednia podróż tego polityka do RFN miała miejsce w 1975 r.). W programie znalazły się rozmowy z prezydentem R. von Weizsäckerem, kanclerzem H. Kohlem, min. H.-D. Genscherem i liderami głównych partii politycznych Republiki Federalnej. Żiwkow poinformował swych partnerów o wynikach niedawnego posiedzenia Doradczego Komitetu Politycznego Układu Warszawskiego oraz konferował na tematy z zakresu stosunków bilateralnych, zwłaszcza z dziedziny współpracy gospodarczej, naukowej i kulturalnej.

2-5 VI — W Poznaniu z udziałem kilkudziesięciu historyków polskich i zachodnioniemieckich obradowała Wspólna Komisja Podręcznikowa PRL—RFN. Zwołanej po raz dwudziesty konferencji przewodniczyli profesorowie Antoni Czubiński i Klaus Zernack. Obrady miały charakter podsumowujący dotychczasowe osiągnięcia. Poznańską konferencję poprzedziło spotkanie podkomisji geograficznej, która zebrała się w Mogilanach k. Krakowa.

4 VI — *Bundestag* większością głosów zaakceptował przedstawioną przez kanclerza Kohla deklarację rządową domagającą się wyłączenia z tzw. rozwiązania zerowego 72 *Pershingów* typu 1 A, pozostających na wyposażeniu *Bundeswehry*, a do których głowice atomowe posiada armia Stanów Zjednoczonych.

4 VI — W radzieckich komentarzach na temat uchwalonej deklaracji rządu zachodnioniemieckiego zawarty został m. in. pogląd, że kanclerz Kohl nie zdołał udzielić jasnej odpowiedzi w kwestii rozbrojeniowej, a tym samym opowiedział się za utrzymaniem doktryny odstraszenia atomowego i przeciwstawianiu się denuklearyzacji Europy.

5 VI — Moskiewska „Prawda” opublikowała artykuł, z którego wynika, że M. Rusta wysłały do ZSRR osoby, które chciały, aby został on zestrzelony i liczyły tym samym na wywołanie napięcia w sytuacji międzynarodowej.

7 VI — W bońskich kołach rządowych poinformowano, że zachodnioniemiecko-albańskie rokowania w sprawie nawiązania oficjalnych stosunków między

dwoma państwami przebiegają pomyślnie. Prasa przypomina w związku z tym, że wielkie firmy z RFN — a wśród nich *Thyssen*, *Daimler-Benz* i *Siemens* — wynegocjowały i podpisały już porozumienie ze stroną albańską w zakresie współpracy gospodarczej.

7 VI — Ambasador RFN w Moskwie A. Meyer-Landrut został przyjęty przez Anatolija Dobrynina, z którym omawiał sprawę M. Rusta. Szczegółów rozmowy nie podano.

9 VI — Zastępca przewodniczącego frakcji parlamentarnej SPD Horst Ehmke przybył z kilkudniową wizytą do Moskwy. Tematem rozmów prowadzonych w stolicy ZSRR przez tego polityka były m. in. perspektywy procesu rozbrojeniowego oraz stosunki bilateralne.

9 VI — Młodzieżowa organizacja *CDU Junge Union* skierowała apel do Ericha Honeckera z propozycją zinstytucjonalizowania wymiany młodzieżowej między dwoma państwami niemieckimi.

9 VI — Kierownik stałego przedstawicielstwa RFN w NRD Hans Otto Bräutigam złożył w MSZ NRD protest przeciwko „czynnej napaści” policji ludowej na zachodnioniemieckich dziennikarzy filmujących incydenty z udziałem młodzieży w trakcie koncertów muzyki rockowej zorganizowanych w Berlinie Zachodnim tuż przy murze oddzielającym dwie części miasta. Protest został odrzucony z uzasadnieniem, że przebieg wypadków był całkowicie inny.

9 VI — Jak podkreślił minister w Urzędzie Kancelarskim Wolfgang Schäuble (*CDU*), incydenty w rodzaju ostatnich zajść po wschodniej stronie muru berlińskiego, których ofiarami padli zachodnioniemieccy reporterzy, szkodzą rozwojowi stosunków między RFN i NRD.

9 VI — W stolicy Szlezwicka-Holsztynu Kilonii poinformowano o rychłym podpisaniu umowy o partnerstwie ze Stralsundem (NRD).

10 VI — W Bonn parafowano układ o współpracy w zakresie ochrony środowiska między RFN i NRD. Oczekuje się, że podpisanie tego porozumienia nastąpi jesienią, podczas ewentualnej wizyty w Republice Federalnej Ericha Honeckera. Umowa przewiduje współpracę w walce z zanieczyszczeniami powietrza, w badaniu i zwalczaniu szkód w lasach, w likwidacji odpadków. Zakłada się wymianę doświadczeń, organizowanie spotkań ekspertów i kongresów

oraz wymianę wyników badań i informacji. Układ ważny jest na pięć lat, lecz będzie automatycznie przedłużany.

10 VI — Rzecznik MSZ NRD oświadczył, że środki masowego przekazu w RFN „w sprzeczności ze znanymi faktami” rozpowszechniają fałszywe doniesienia na temat zachowania się miłośników muzyki rockowej na Unter den Linden w Berlinie, którzy słuchali koncertów zorganizowanych w zachodniej części miasta. Według rzecznika — nie doszło do żadnych starć, a jedynie zatrzymano „pojedynczych awanturników i chuliganów”. Zachodnioniemieccy dziennikarze — zwłaszcza operatorzy telewizji — dopuścili się „prowokacji”.

10 VI — Naczelny redaktor „Die Welt” Manfred Schell w komentarzu *Czy jeszcze pożądany* opublikowanym na łamach tego dziennika wyraża wątpliwość, czy wobec ostatnich incydentów przy murze berlińskim powinno dojść do wizyty Ericha Honeckera w RFN.

11 VI — Minister ds. stosunków wewnętrzniemieckich Dorothee Wilms (*CDU*) poinformowała, że ruch osobowy między NRD i RFN znacznie się zwiększył w pięciu miesiącach br., a według wstępnych szacunków do końca 1987 r. przybędzie z NRD przynajmniej milion osób w „pilnych sprawach rodzinnych” (w 1986 r. 573 tys.) oraz ok. 1,6 mln rencistów. Przy okazji pani Wilms opowiedziała się za pielęgnowaniem współpracy partnerskiej między miastami obu państw, lecz sprzeciwiła się zawieraniu umów między krajami federalnymi a poszczególnymi okręgami NRD uzasadniając to nieporównywalną różnicą w trybie wyborów lokalnych w RFN i w NRD.

15 VI — Zachodnioniemiecki okręt pomocniczy *Neckar* obserwujący manewry floty Układu Warszawskiego w rejonie Zatoki Gdańskiej został trafiony pociskami artyleryjskimi wystrzelonymi — jak się później okazało — przez jednostkę polską. Ranni zostali trzej marynarze. Przedstawiciel MSZ RFN dał wyraz przekonaniu, że chodzi o błąd ludzki lub błąd techniczny i wykluczył możliwość ataku umyślnego.

16 VI — Władze zachodnioniemieckie wystosowały protest do rządu polskiego w związku z incydem na Bałtyku.

16 VI — Rodzice M. Rusta spotkali się z synem w moskiewskim więzieniu Lefortowo, a następnie przeprowadzili rozmowę z przedstawicielem radzieckiej prokuratury. Agencja DPA komentuje,

że Rustowie zaskakująco szybko uzyskali zgodę na widzenie z synem.

17 VI — W Bonn odbyło się uroczyste posiedzenie *Bundestagu* z okazji tzw. Dnia Jedności Niemiec, obchodzonego corocznie w rocznicę wydarzeń berlińskich z 1953 r. Głównym mówcą był historyk i politolog amerykański pochodzenia niemieckiego Fritz Stern.

18 VI — Federalny minister obrony Manfred Wörner w wywiadzie dla „Bild Zeitung” powiedział, że domaga się, by Warszawa udzieliła niezwłocznie wyjaśnień na temat incydentu z okrętem *Neckar*:

„Jeśli Polska chce utrzymywać z nami dobre stosunki, to rząd w Warszawie musi wreszcie zareagować. Rezerwujemy sobie przy tym prawo do otrzymania odszkodowania”.

18 VI — Przebywający w Budapeszcie szef radzieckiej dyplomacji Eduard Szewardnadze podczas konferencji prasowej podkreślił, że ZSRR nigdy nie podpisze takiego porozumienia w sprawie euroraket, które nie będzie obejmować amerykańskich głowic jądrowych *Pershing 1 A*.

19-21 VI — W Hanowerze miał miejsce zjazd Ziomkostwa Ślązaków. Uczestniczący w obradach przewodniczący frakcji parlamentarnej *CDU/CSU* Alfred Dregger zganił rząd polski za zaprzeczanie istnieniu mniejszości niemieckiej żyjącej jakoby na terenie PRL. Dregger stwierdził ponadto, że „Rzesza Niemiecka w granicach z 31 grudnia 1937 r. nie została międzynarodowo prawnie rozwiązana ani wymazana — ani w Jalcie, ani w Poczdamie”. Z kolei przewodniczący *CSU* Franz Josef Strauss uznał w swym przemówieniu, że tzw. problem niemiecki jest możliwy do rozwiązania tylko po „unormalizowaniu się stosunków w Moskwie” (ten fragment wystąpienia został wygwizdany przez część delegatów). Premier Bawarii wystąpił przy okazji z apelem do polskich władz kościelnych i państwowych, aby w interesie pojednania uznały „istnienie żyjących tam Niemców”.

20 VI — Przedstawiciel Polski złożył w zachodnioniemieckim MSZ wyrazy ubolewania i współczucia z powodu ostrzeżenia na Bałtyku okrętu pomocniczego *Bundesmarine*.

22-29 VI — Na zaproszenie przewodniczącego *Bundestagu* Philippa Jenningera przebywała w RFN pięcioosobowa delegacja Sejmu PRL z marszałkiem Romanem Malinowskim. Polscy goście spotkali się z prezydentem von Weiz-

säckerem, kanclerzem Kohlem, ministrem Genscherem, przywódcami czołowych zachodnioniemieckich partii politycznych oraz przedstawicielami kół gospodarczych. Głównym akcentem wizyty było powołanie 47-osobowej grupy poselskiej w *Bundestagu*, której zainteresowania będą się skupiać na rozwoju stosunków polsko-zachodnioniemieckich. Na czele grupy stanął Hans Koschnick (*SPD*), jego zastępcą został Peter Kittelmann (*CDU/CSU*). Delegacja polskiego parlamentu przebywała także przez trzy dni w Badenii-Wirtembergii. W trakcie pobytu w RFN R. Malinowski powiedział dziennikarzom, że niedawny incydent na Bałtyku nie miał żadnego wpływu na przebieg rozmów. Po powrocie do Warszawy marszałek Sejmu oświadczył: „Razem z naszymi rozmówcami doszliśmy do wniosku, że sprawą podstawową w naszych stosunkach jest postęp we współpracy gospodarczej”.

25 VI — Przemawiając w Bonn podczas zebrania Rady Gospodarczej *CDU* kanclerz H. Kohl zastrzegł, że należy koniecznie wybaczyć rzeczywistości gotowość Związku Radzieckiego do wniesienia wkładu w likwidację przyczyn napięć w polityce światowej. „Nie wolno dopuścić — kontynuował kanclerz — do stworzenia nowych legend o rzekomo zmarnowanych szansach”. Jednocześnie Kohl dał wyraz swemu sceptycyzmowi odnośnie do rozwoju sytuacji w ZSRR.

26 VI — W związku z wypowiedzią Helmuta Kohla z poprzedniego dnia radziecki dziennik „Prawda” zarzucił szefowi bońskiego rządu „polityczną ślepotę”.

28 VI - 2 VII — W Czechosłowacji przebywała delegacja zachodnioniemieckich parlamentarzystów z przewodniczącym *Bundestagu* Philippem Jenningem (*CDU*). Wizyta była dwukrotnie odkładana od 1976 r. W programie znalazły się spotkania z prezydentem Gustavem Husakiem, premierem Lubomirem Strougałem i przewodniczącym Zgromadzenia Federalnego CSRS Aloisem Indrą. Spośród tematów rozmów na czoło wysuwały się kwestie rozbrojeniowe (jedność poglądów w „zasadniczych kwestiach” z wyeksponowaniem przez Jenningera „niemieckiego punktu widzenia”), sprawa rozszerzenia wymiany młodzieżowej, stosunki gospodarcze, ochrona środowiska oraz współpraca między parlamentami obu krajów. Goście wyrazili duże zadowolenie z rozmów, natomiast premier Strougal określił wizytę jako otwierającą „nowy etap” w

stosunkach między dwoma państwami, które mają do spełnienia „specjalną misję” w Europie. Delegacja przebywała m. in. w Lidicach, a jej przewodniczący spotkał się także z arcybiskupem Pragi kardynałem Františkem Tomaškem i b. ministrem spraw zagranicznych Jiřim Hajkiem.

30 VI — Federalny minister ds. stosunków wewnątrzniemieckich p. Dorothee Wilms (CDU) ostrzegła miasta i gminy RFN przed próbami ze strony NRD nadużywania zawieranych umów o partnerstwie. Podczas posiedzenia Zarządu Zjednoczenia CDU/CSU ds. polityki komunalnej p. Wilms oświadczyła, że przywódcy NRD chcą przy każdej okazji przedstawić Republikę Federalną jako zagranicę, gdy tymczasem dla Bonn „NRD nigdy nie była zagranicą”.

Lipiec

1 VII — Kierownik wydziału planowania w moskiewskim MSZ Lew Mendelewicz oświadczył, że Związek Radziecki nie jest zainteresowany ponownym zjednoczeniem Niemiec, a jakiekolwiek „odżywianie pangermańskiego nacjonalizmu” uważa za jedno z największych niebezpieczeństw dnia dzisiejszego.

1 VII — Burmistrz Bremy Klaus Wedemeier spotkał się w Berlinie z Erichem Honeckerem. W toku rozmowy wiele uwagi poświęcono współpracy kulturalnej między NRD a Bremą, podnosząc przy tym kwestię nawiązania stosunków partnerskich między Bremą a Rostockiem. Podczas konferencji prasowej Wedemeier podkreślił znaczenie wspólnej odpowiedzialności obu państw niemieckich za zachowanie „dolnoniemieckich obyczajów i dziedzictwa kulturalnego”.

2 VII — Kanclerz Kohl przeprowadził z prezydentem R. von Weizsäckerem „szczegółową i osobistą” rozmowę na temat moskiewskiej wizyty prezydenta. Szef bońskiego gabinetu uważa, że podróż nastąpi w szczególnie korzystnym momencie.

2 VII — Na zaproszenie władz Badenii-Wirtembergii wizytę w RFN złożył sekretarz stanu w ministerstwie nauki i techniki NRD Klaus Stubenrauch. Gość zwiedził m. in. instytuty badawcze w Stuttgarcie i Karlsruhe.

5 VII — W Düsseldorfie, głównym mieście Nadrenii Północnej-Westfalii podpisano wspólne oświadczenie o gotowości rozszerzenia współpracy tego kraju RFN z Rosyjską Federacyjną Socja-

listyczną Republiką Radziecką w dziedzinie oświaty i nauk pedagogicznych. Dokument podpisali ministrowie odpowiednich resortów republiki i kraju.

5 VII — Egon Bahr (SPD) oświadczył na konferencji zorganizowanej w Hamburgu przez miejscowy Instytut Badania Problemów Pokoju i Bezpieczeństwa (którego jest dyrektorem), iż propozycje Układu Warszawskiego dotyczące sił zbrojnych i broni konwencjonalnej otwierają perspektywę ustabilizowania sytuacji w Europie.

5 VII — Delegacja frakcji FDP w Bundestagu na czele z Wolfgangiem Mischnikiem przebywająca w Polsce na zaproszenie klubu poselskiego SD została przyjęta przez przewodniczącego CK SD Tadeusza Witolda Młyńczaka. Istotne miejsce w rozmowach zajęła kwestia pogłębienia i rozszerzenia kontaktów między FDP i SD oraz współpracy małych i średnich przedsiębiorstw w obu krajach.

5 VII — W Hanowerze doszło do spotkania przewodniczącego frakcji SPD w parlamencie krajowym Dolnej Saksonii Gerharda Schrödera z delegacją SED, na czele której stał członek Biura Politycznego tej partii Werner Eberlein. Rozmówcy opowiedzieli się na rzecz usunięcia z Europy zarówno rakiet średniego zasięgu, jak i operacyjno-taktycznych.

5 VII — Prezydent RFN Richard von Weizsäcker w przeddzień rozpoczęcia swej wizyty w ZSRR stwierdził w wywiadzie opublikowanym przez „Sowiet-ską Rosję”: „Żadna z moich poprzednich wizyt w Związku Radzieckim nie wiązała się z tak wielkimi oczekiwaniami jak obecna”.

6-11 VII — Z wizytą państwową w ZSRR przebywał prezydent RFN R. von Weizsäcker, któremu towarzyszył minister Genscher oraz grupa przemysłowców, ekspertów gospodarczych i przedstawicieli świata kultury. Zachodni Niemcy goście bawili w Moskwie, Leningradzie i Nowosybirsku. Głównym punktem rozmów były spotkania zachodniemieckiego prezydenta z przewodniczącym Rady Najwyższej ZSRR Andriejem Gromyką i sekretarzem generalnym KPZR Michaiłem Gorbaczowem. W rokowaniach dominowała problematyka rozbrojeniowa, kwestia ponownego zjednoczenia Niemiec, prawa człowieka oraz sprawa emigracji ze Związku Radzieckiego obywateli pochodzenia niemieckiego. Strona radziecka przekazała także listę 16 domniemych

zbrodniarzy wojennych mieszkających w RFN, których wydalenia domaga się ZSRR. Ministrowie Genscher i Szewardnadze podpisali protokół w sprawie realizacji porozumień o współpracy naukowo-technicznej, zawartych w minionych miesiącach (tym samym weszły w życie cztery tego typu umowy). Po powrocie do RFN von Weizsäcker powiedział, iż — jego zdaniem — stosunki zachodnio-niemiecko-radzieckie będą się rozwijały, „jednakże droga nie jest łatwa, potrzebujemy cierpliwości”. Komentatorzy odnotowują, że Gorbaczow prosił o przekazanie „serdecznych pozdrowień” kanclerzowi Kohlowi, co świadczyłoby, że radziecki przywódca puścił w niepamięć afronty szefa rządu bońskiego (wywiad dla „Newsweeka” i in. wypowiedzi).

6 VII — Przedstawiciel federalnego ministerstwa ds. stosunków wewnętrznie-niemieckich zaprotestował przeciwko decyzji władz NRD o drastycznym zredukowaniu sum w walucie zachodniej, przyznawanych obywatelom swego kraju przy wyjazdach na Zachód. Zdaniem Bonn obniżenie tej sumy z 70 do 15 DM dla osób udających się do RFN w „pilnych sprawach rodzinnych” utrudni ruch osobowy między dwoma państwami niemieckimi.

6 VII — Prasa polska doniosła o zastrzeżeniu przez władze zachodniemieckie przepisów wizowych wobec Polaków i Węgrów.

8 VII — Przebywający w Polsce przewodniczący frakcji FDP w Bundestagu Wolfgang Mischnick został przyjęty przez Wojciecha Jaruzelskiego.

11 VII — Na zorganizowanym w Monachium kongresie CSU, poświęconym problemom „polityki niemieckiej” padło stwierdzenie, iż żądanie zjednoczenia Niemiec pozostaje „moralnym obowiązkiem”. Przy aplauzie tysiąca uczestników obrad sekretarz generalny CSU Gerold Tandler podkreślił, iż „faza milczenia w polityce niemieckiej została przezwyciężona”. Polityk ten przestrzegł jednak, że nie ma obecnie żadnych wskazówek, które świadczyłyby, iż ZSRR zamierza podjąć jakąkolwiek inicjatywę w kwestii zjednoczenia.

12 VII — Telewizja radziecka przetransmitowała nagraną uprzednio dyskusję prezydenta R. von Weizsäckera z młodzieżą radziecką.

13 VII — Wojciech Jaruzelski przyjął przebywającą w Polsce w dniach 12-14 tego miesiąca delegację Niemieckiej Par-

tii Komunistycznej z jej przewodniczącym Herbertem Miesem.

13 VII — Przewodniczący Komitetu Grunwaldzkiego Kazimierz Barcikowski w wypowiedzi dla dziennika „Rzeczpospolita” zawarł m. in. stwierdzenie o pojawiających się w RFN „propozycjach 'wyluskania' Śląska z naszego terytorium pod pozorem pomocy gospodarczej”.

14 VII — Przedstawiciele Bawarskiego Związku Wypędzonych wyrazili opinię, że stwierdzenia Gorbaczowa, iż dążenia do zjednoczenia Niemiec mogą wywołać „poważne konsekwencje”, wyraźnie brzmiały jak groźba. Podkreślono przy tym, że dla Wypędzonych układy wschodnie są jedynie porozumieniami o wyrzeczeniu się użycia siły i bynajmniej nie oznaczają uznania granic.

14 VII — Przemawiając na seminarium zorganizowanym przez Fundację im. Konrada Adenauera federalny minister obrony Manfred Wörner wyraził się sceptycznie na temat inicjowanego przez Michaiła Gorbaczowa kursu polityki zagranicznej i bezpieczeństwa, gdyż „trudno jednoznacznie stwierdzić, czy rzeczywiście chodzi tu o zasadniczą zmianę kursu, czy też jedynie o próbę wygrania na czasie w celu stworzenia sobie większego marginesu swobody działania”.

14-16 VII — W Polsce przebywała delegacja frakcji SPD w Bundestagu. Zachodni Niemiec parlamentarzyści: Helmut Becker, sekretarz frakcji SPD, Ernet Haar, przewodniczący Związku Zawodowego Kolejarzy RFN i Heinz-Werner Meier, przewodniczący Branżowych Związków Zawodowych Górnictwa i Energetyki przeprowadzili rozmowy z przedstawicielami polskiego życia politycznego i gospodarczego oraz związkowcami.

15 VII — Równocześnie w Berlinie i Bonn podano, że Erich Honecker złoży w dniach 7-11 września br. oficjalną wizytę w RFN na zaproszenie Helmuta Kohla. Przywódca NRD będzie przebywał w Bonn, a następnie odwiedzi Północną Nadrenię-Westfalnię, Saare, Nadrenię-Palatynat i Bawarię.

16-19 VII — Zachodniemiecki minister spraw zagranicznych Hans-Dietrich Genscher przebywał z oficjalną wizytą w Bułgarii, gdzie przeprowadził rozmowy z Todorem Żiwkowem, premierem Georgi Atanasowem oraz Petyrem Mladenowem. Wśród tematów znalazły się

sprawy rozbrojeniowe; federalny minister wystąpił ponadto z ofertą umożliwienia bułgarskim menedżerom odbycia stażów w zachodnioniemieckich przedsiębiorstwach oraz przedłożył projekt porozumienia w sprawie utworzenia w Sofii Instytutu Kultury Republiki Federalnej.

19 VII — Federalny minister obrony Manfred Wörner (CDU) w wywiadzie dla dziennika „Nordwest-Zeitung” wyraził opinię, że RFN nie może uzależniać swej polityki bezpieczeństwa jedynie od składanych przez Michaiła Gorbaczowa deklaracji dobrej woli.

20 VII — Przewodniczący CSU Franz Josef Strauss przyjął z zadowoleniem zapowiedź amnestii i zniesienie kary śmierci w NRD. Decyzje te — zdaniem premiera Bawarii — pozwalają przyjąć, że tamtejsze kierownictwo państwowe zdaje się „zwracać się mocniej w kierunku kursu Gorbaczowa”. Strauss wyraził taką opinię podczas zorganizowanej w Monachium konferencji prasowej.

22 VII — Kanclerz Kohl w wypowiedzi dla rozgłośni „Norddeutscher Rundfunk” powiedział, że „nie wolno obciążać zbliżającej się wizyty Ericha Honeckera żadnymi żadaniami”.

22 VII — Agencja DPA poinformowała z Moskwy, iż prokurator generalny ZSRR N. Kolesnikowa oskarżyła sądy w RFN, że uwalniają one od winy przestępców wojennych albo nie wszczynają postępowania mimo istnienia wystarczającego radzieckiego materiału obciążającego.

22 VII — Ekspert wojskowy SPD Andreas von Bülow, który przeprowadził niedawno szereg rozmów z przedstawicie-

łami kierownictw ZSRR, Polski, NRD i Węgier stwierdził, że w polityce obronnej państw Układu Warszawskiego zaszła radykalna zmiana kursu. Według von Bülowa koncepcja „obrony na wysuniętych rubieżach” została zastąpiona przez „obronę defensywną”.

22 VII — Przebywający z wizytą w NRD Karsten Voigt (SPD) przeprowadził „przyjacielską rozmowę” z członkiem Biura Politycznego SED Hermannem Axenem. Oba politycy uznali, że państwa niemieckie powinny występować z inicjatywami zmierzającymi do zmiany doktryny wojskowych na Wschodzie i na Zachodzie.

22 VII — W Bremie paraflowano porozumienie o partnerstwie tego miasta z Rostockiem.

23 VII — Premier Saary i wiceprzewodniczący zarządu SPD Oskar Lafontaine udzielił poparcia memorandum rządu polskiego w sprawie zmniejszenia zbrojeń i zwiększenia zaufania w Europie Środkowej. Zdaniem Lafontaine’a rząd RFN jest zobowiązany „starannie przestudiować” tę propozycję, zwłaszcza pod kątem jej znaczenia w dziedzinie zbrojeń konwencjonalnych.

24 VII — W artykule pt. *Jeden z naszych braci* zamieszczonym na łamach „Die Zeit” b. kanclerz Helmut Schmidt napisał m. in.:

„Nawet jeżeli Erich Honecker oraz my nigdy nie będziemy mogli stać się politycznie i partyjno-politycznie przyjaciółmi, to jednak powitamy go godnie — powitamy jako jednego z naszych braci”.

Opracowanie: Stanisław Żerko